

Οι ιστορικοί «μύθοι» του Ηρόδοτου

Ο «πατέρας της Ιστορίας», ο Ηρόδοτος, ήταν γόνος Έλληνα αποίκου της Καρίας και γεννήθηκε το 485 π.Χ. στην Αλικαρνασσό. Θα ζούσε μια εύπορη και ήσυχη ζωή, αν δεν τον ξερίζωνε από την πατρίδα του η αντίσταση στην τυραννία. Ήταν 30 χρόνων όταν βρέθηκε να περιπλανιέται στα μέρη του τότε γνωστού κόσμου, από την Κύπρο ως τη Βαβυλωνία και από την Κριμαία ως την Αθήνα, την Αίγυπτο και την Κυρηναική. Κατέληξε να ιδρύσει, μαζί με τον Πρωταγόρα, την αποικία των Θουρίων, στην Κάτω Ιταλία. Εκεί έζησε τα υπόλοιπα χρόνια της ζωής του, γράφοντας τα όσα είχε δει και είχε ακούσει.

Την «παγκόσμια Ιστορία» του οι αλεξανδρινοί μελετητές τη χώρισαν σε εννέα βιβλία και έδωσαν στο καθένα το όνομα μίας από τις εννέα Μούσες. Τα πέντε τελευταία βιβλία του περιέγραφαν αναλυτικά τους Περσικούς Πολέμους, αλλά τα τέσσερα πρώτα θεωρήθηκαν περισσότερο πολιτικο-γεωγραφικές πληροφορίες, μύθοι και ανέκδοτα για τους μακρινούς μας λαούς. Από αυτά πήγασε η «ρετσινιά» που τον ακολουθεί ως σήμερα: «Ιστοριογράφος ναι, ιστορικός όχι». Άρα, αμφιβόλου αξιοπιστίας.

Η ετυμηγορία αυτή των ιστορικών για τον «πατέρα τους» θα παρέμενε ως μία ακόμη σταθερά, αν οι ανακαλύψεις των τελευταίων ετών δεν αποδείκνυαν του λόγου του το αληθές.

Ο κατάλογος των «τερατολογιών του Ηροδότου», που έκαναν τους νεότερους ιστορικούς να μειδιούν ειρωνικά, είναι μακρός. Γνωστότερη -και σημαντικότερη για την ιστορία μας- η απαρίθμηση των Περσών του Ξέρξη: ήταν 1.500.000 οι αντίπαλοι των 300 του Λεωνίδα ή... 100.000; Μάλλον απίθανο να βρεθεί ποτέ έγκυρη απάντηση στο ερώτημα, αλλά για πολλά άλλα ρηθέντα υπό του ιδίου έχουν αρχίσει να προκύπτουν συγκλονιστικές επιβεβαιώσεις.

Ο χαμένος στρατός του Καμβύση

Στο τρίτο βιβλίο του, το επονομασθέν «Θάλεια», ο Ηρόδοτος διηγείται πώς ο γιος του Κύρου του Μεγάλου, ο Καμβύσης, ξεκίνησε το 525 π.Χ. να καταλάβει -μετά την Αίγυπτο- την υπόλοιπη Αφρική. Σχεδίασε, λέει, τρεις εκστρατείες: μία προς την Καρχηδόνα, μία προς τη Σίβα και μία προς την Αιθιοπία. Από τις Θήβες, όπου είχε καταλύσει, διέταξε τον στόλο του να κινηθεί προς την Καρχηδόνα και έστειλε ένα εκστρατευτικό σώμα 50.000 ανδρών στη Σίβα, με διαταγές να αιχμαλωτίσουν τον απείθαρχο λαό της και να κάψουν τον Ναό του Άμμωνα Δία. Αλλά «όταν οι Πέρσες ξεκίνησαν από την πόλη Όαση εναντίον των Αμμωνίων διασχίζοντας την έρημο και ήταν περίπου στα μισά της διαδρομής μεταξύ της πόλης τους και της Όασης, κατά τη διάρκεια του φαγητού φύσηξε ένας δυνατός άνεμος και τους έθαψε όλους. Έτσι χάθηκαν...».

Αυτά έγραψε, αλλά κανείς μεταγενέστερος ιστορικός δεν τον πίστεψε. Πώς γίνεται να αφανιστεί ένας στρατός 50.000 ανδρών χωρίς κανείς άλλος να το αναφέρει εκτός από τον -μη αυτόπτη μάρτυρα- Ηρόδοτο; Επομένως... φαντασίωση. Παρά το «ανιστόρητο» του θέματος, όμως, τον Απρίλιο του 1874, ο περίφημος Γερμανός αιγυπτιολόγος Χάινριχ Μπρουγκς Μπέι (Heinrich Brugsch Bey) προήδρευσε μίας σύσκεψης στο Institut Egyptien, όπου κυριάρχησε ως θέμα η «φανταστική» κατάληξη του στρατού του Καμβύση. Παρών στη σύσκεψη ήταν ο Γκέραρντ Ρολφ (Gerhard Rohlff), που μόλις είχε επιστρέψει από τη διάβαση της λιβυκής ερήμου ως τον Νείλο. Στην αναφορά του (Drei Monate in der Libyschen Wüste, Kassel 1875, σελ. 332-334) ο Ρολφ είχε συμπυκνώσει όλες τις υποθέσεις για το ποια πορεία είχε ακολουθήσει αυτός ο αναπόδεικτος στρατός.

Από τότε και ως πρόσφατα, κανείς αρχαιολόγος δεν φαινόταν να ασχολείται με το θέμα. Κανείς, εκτός από δύο Ιταλούς σκηνοθέτες ντοκιμαντέρ, τους δίδυμους Άντζελο και Αλφρέντο Καστιλιόνι (A. & A. Castiglioni). Άρχισαν να καταπιάνονται με αυτό από το 1996, όταν βρέθηκαν κοντά στη Σίβα ψάχνοντας για υπολείμματα σιδηρούχων μετεωριτών. Βρήκαν τυχαία μια μισοθαμμένη πήλινη στάμνα και υπολείμματα ανθρώπου, σε κάτι που έμοιαζε με καταφύγιο από αμμοθύελλα. Ο ανιχνευτής μετάλλων του συνεργάτη τους γεωλόγου Αλί Μπακαράτ από το Πανεπιστήμιο του Καΐρου, είχε αρχίσει να χτυπάει επίμονα και ξέθαψαν ένα ασημένιο βραχιόλι, ένα σκουλαρίκι πολεμιστή, χάντρες από περιδέραιο, τη λαβή από ένα χάλκινο σπαθί και αρκετές αιχμές από βέλη. Όλα αναλύθηκαν με τη μέθοδο της θερμοφωταύγειας και βρέθηκαν να ανήκουν στην εποχή του Καμβύση!

Τα δύο αδέλφια εντρύφησαν τα επόμενα χρόνια στη βιβλιογραφία των

δρομολογίων караβανιών, προκειμένου να διασταυρώσουν αν όντως τα υπολείμματα ήταν από το θρυλούμενο εκστρατευτικό σώμα των Περσών. Βρήκαν ότι όντως υπήρχε ένας «νότιος δρόμος», αλλά και ότι αρχαίοι χάρτες της περιοχής έδειχναν εσφαλμένα τον Ναό του Άμμωνα να βρίσκεται 100 χιλιόμετρα νοτιότερα από την πραγματική θέση της όασης της Σίβας. Ακολούθησαν αυτόν τον αρχαίο δρόμο και βρήκαν «τεχνητά πηγάδια», φτιαγμένα από εκατοντάδες πήλινα αγγεία χωμένα στην άμμο. Όλα ηλικίας 2.500 ετών! Έπειτα, το 2002, άκουσαν ιστορίες των Βεδουίνων για χιλιάδες κρανία και κόκαλα που ξέθαψε ο άνεμος πριν από δεκαετίες. Ακολούθησαν τις διηγήσεις τους και, στην τελευταία τους επίσκεψη στην έρημο, βρήκαν έναν μαζικό τάφο με εκατοντάδες ξασπρισμένους και διαλυμένους σκελετούς. Ανάμεσά τους, περσικά βέλη και ένα θηλύκι από χάμουρο αλόγου -ολόιδιο με αυτά που βλέπουμε σε τοιχογραφίες της Βαβυλώνας. Τα λείψανα αυτά είχαν αποκαλυφθεί από τυμβωρύχους, που είχαν προλάβει να πουλήσουν ένα όμορφο ξίφος σε... Αμερικανούς τουρίστες.

Οι αδελφοί Καστιλιόνι ενημέρωσαν επίσημα τη Γεωλογική Υπηρεσία της Αιγύπτου για τα ευρήματά τους αλλά δεν πήραν απάντηση, οπότε προχώρησαν στη δημοσιοποίησή τους. Κατά το σκεπτικό τους, η «πόλη Όαση» του Ηροδότου είναι η τωρινή Χάργκα. Από εκεί ο στρατός του Καμβύση επέλεξε να ακολουθήσει την ξεχασμένη νότια διαδρομή, προκειμένου να επιτεθούν στη Σίβα από την αφύλαχτη πλευρά της. Έπειτα από επταήμερη πορεία στην έρημο έφτασαν στο σημείο που ο χάρτης έδειχνε τη Σίβα, αλλά δεν γνώριζαν ότι βρίσκονταν ακόμη 100 χιλιόμετρα νότιά της. Τότε, το μεσημέρι, σηκώθηκε ο φοβερός ΝΑ άνεμος της ερήμου, ο Χαμσίν, που κάλυψε τον ουρανό με άμμο. Οι στρατιώτες προσπάθησαν απεγνωσμένα να βρουν κάποιο καταφύγιο, αλλά οι περισσότεροι θάφτηκαν ζωντανοί. Επέζησαν -για λίγο- όσοι βρήκαν κάποιο απάγκιο σε κάποιο βράχο, όπως εκείνος που οι Καστιλιόνι βρήκαν το 1996.

Επί της ουσίας, όμως, είναι η δεύτερη φορά που βρίσκονται τα ίχνη του Καμβύση, έστω και από μη αρχαιολόγους: Τον Σεπτέμβριο του 2000 μια ομάδα γεωλόγων από το αιγυπτιακό Πανεπιστήμιο Helwan δήλωσε ότι βρήκε ίχνη των άτυχων Περσών, όταν αποκάλυψε ανθρώπινα οστά και υλικά κατάλοιπα κατά τη διάρκεια ερευνών για πετρέλαιο στη Δυτική Έρημο.

Τέλος, για την ιστορία ή την ιστοριογραφία, ο Ηρόδοτος μάς περιέγραψε και την κατάληξη του ίδιου του Καμβύση: ηγήθηκε του τρίτου του εκστρατευτικού σώματος, προς την Αιθιοπία, σε μια «πορεία δίψας και πείνας». Αντί όμως να την υποστεί με το ψυχικό μεγαλείο που επέδειξε αργότερα ο Αλέξανδρος στη

Γεδρωσία, ο Καμβύσης διέταξε να ρίξουν οι στρατιώτες του κλήρο, για να επιλεχθεί ένας ανά δέκα προς... κανιβαλισμό! Ακόμη όμως κι αυτή η φρικτή επιλογή δεν τους έσωσε, όπως και τον ίδιο τον Καμβύση. Μένει τώρα να βρούμε και τα δικά τους υπολείμματα, προς δόξαν του Ηρόδοτου.

(Σχετικά βίντεο: 1, 2)

Οι μούμιες

Οι φοιτητές Ιατρικής των πρώτων ευρωπαϊκών πανεπιστημίων θεωρούσαν ανέκδοτο το ότι «στην Αίγυπτο υπήρχαν τρεις μέθοδοι μουμιοποίησης, ανάλογα με το βαλάντιο των συγγενών του νεκρού». Όπως όμως απέδειξαν οι κατοπινές «εισαγωγές» μουμιών από τους Γάλλους, Γερμανούς και Άγγλους αιγυπτιολόγους, ο Ηρόδοτος είχε δίκιο.

Τα «μυρμήγκια» του χρυσού

Ανέκδοτο επίσης θεωρούσαν τη διήγησή του για το πώς ο Δαρείος αβγάτιζε τον χρυσό στο θησαυροφυλάκιό του: Στα βουνά του σημερινού Πακιστάν, έλεγε, «γιγάντια μυρμήγκια με γούνα, μεγέθους λίγο μικρότερου από σκύλου, εξορύσσουν το χρυσάφι»! Είναι δυνατόν να πιστέψεις κάτι τέτοιο; Κι όμως. Όπως ανακάλυψε το 1996 ο Γάλλος εθνολόγος Μισέλ Πεϊσέλ (Michel Peissel), η φυλή Μινάρο του υψιπέδου Ντανσάρ συνεχίζει ακόμη και σήμερα να αντλεί χρυσό με τον ίδιο τρόπο. Το ίδιο ανακάλυψαν και Αμερικανοί στρατιωτικοί όταν είδαν Πακιστανούς στρατιώτες να επιστρέφουν από περιπολίες με τις χούφτες γεμάτες χρυσόσκονη. Ποιο ήταν το μυστικό; Μαρμότες! Αυτοί οι «υπερμεγέθεις σκίουροι» είχαν τις φωλιές τους σε κοιτάσματα χρυσού και συχνά-πυκνά τις...καθάριζαν. Εκείνο που θα είχε δικαιώσει τον Ηρόδοτο από αιώνες θα ήταν μια καλύτερη γνώση των ιστορικών για τη γλώσσα των Περσών: Ονόμαζαν τις μαρμότες «μυρμήγκια του βουνού».

Οι Αμαζόνες

Πανάρχαιο «ιστορικό ανέκδοτο» ήταν επίσης η περιγραφή των Αμαζόνων. Αλλά...αν δεν υπήρξαν ποτέ, γιατί οι Έλληνες είχαν τέτοια εμμονή με την «Αμαζονομαχία»; Τελικά τον Οκτώβριο του 1994 το περιοδικό «National Geographic» κυκλοφόρησε με κύριο θέμα μια μούμια, που βρήκε η επικεφαλής ερευνών του Ινστιτούτου Αρχαιολογίας και Εθνογραφίας του Νοβοσιμπίρσκ, Ναταλία Πόλοσνικ. Η μούμια βρέθηκε στο Καζακστάν, στα μέρη όπου εικάζεται η φύτρα των Ινδοευρωπαίων και όπου, στα χρόνια του Ηρόδοτου, κάλπαζαν οι Μασσαγέτες. Ανήκε σε μια γυναίκα που έφερε στο σώμα της πολεμικά τατουάζ (ο Ηρόδοτος έγραψε πώς οι Αμαζόνες σημάδευαν το κορμί τους για κάθε εχθρό που

σκότωναν) και είχε ταφεί μαζί με τον...οπλισμό της. Από τότε, επτά ακόμη σωροί γυναικών με οπλισμό βρέθηκαν κοντά στη ρωσική πόλη Ποκρόβκα, χρονολογημένοι στην περίοδο 600 ως 200 π.Χ., αλλά και στη... Βρετανία, σε τάφους Σαρματών (Σαυροματών κατά τον Ηρόδοτο) που υπηρετούσαν ως μισθοφόροι στον ρωμαϊκό στρατό.

Οι Ετρούσκοι

Επόμενος «μύθος του Ηροδότου» ήταν η αφήγησή του περί Ετρούσκων: Έλεγε ότι αποίκισαν την Ιταλία προερχόμενοι από τη Λυδία, του γνωστού βασιλιά Κροίσου, έπειτα από 18ετή λιμό. Με επικεφαλής τον Τυρρηνό, ξεκίνησαν από την τωρινή Σμύρνη για την περιοχή Ούμπρια της Ιταλίας. Κανείς δεν έπαιρνε στα σοβαρά αυτή τη διήγηση έως ότου -το 1885- μια στήλη με Ετρουσκικά του 6ου αιώνα π.Χ. βρέθηκε...στη Λήμνο. Τελικά, στις 18 Ιουνίου του 2007, και έπειτα από έναν μαραθώνιο αναλύσεων DNA του πληθυσμού της πρώην ετρουσκικής πόλης Murlo της Ιταλίας, ο καθηγητής Αλμπέρτο Πιάτσα (Alberto Piazza), του Πανεπιστημίου του Τορίνου, ενημέρωσε το ακροατήριο του ετήσιου συνεδρίου της European Society of Human Genetics ότι «ο Ηρόδοτος είχε δίκιο».

Ο Φειδιππίδης

Μιλώντας για «μαραθώνιο», δεν αποφεύγουμε να θυμηθούμε ένα ακόμη ανέκδοτο των «Περσικών Πολέμων»: Οι ιστορικοί γελούσαν με το υπεράνθρωπο της κάλυψης της απόστασης Αθήνας-Σπάρτης (250 χλμ.) από τον Φειδιππίδη σε μόλις 36 ώρες. Το γέλιο κόπηκε στις 9 Οκτωβρίου του 1982, όταν μια παρέα...Βρετανών αξιωματικών της RAF επανέλαβε το επίτευγμα. Από το 1983, το Διεθνές Σπάρταθλον λαβαίνει χώρα με πολυεθνή συμμετοχή, αποδεικνύοντας στους «ερευνητές της πολυθρόνας» ότι οι «ελληνικοί μύθοι» αξίζουν προσεκτικότερη ανάγνωση... ιδιαίτερα όταν προέρχονται από τον «γραφικό» Ηρόδοτο!

Φοίνικες στο Βόρειο Αιγαίο

Ως σήμερα η μοναδική πληροφορία για σίγουρη παρουσία Φοινίκων στο Βόρειο Αιγαίο προέρχεται από τον Ηρόδοτο και αναφέρεται στη Θάσο. Ο πατέρας της ιστορίας μάς πληροφορεί ότι, πριν φτάσουν οι πάριοι άποικοι στη Θάσο στις αρχές του 7ου αι. π.Χ., στο νησί και μάλιστα στις ανατολικές ακτές του ήταν ήδη εγκατεστημένοι Φοίνικες, οι οποίοι και εκμεταλλεύονταν τα μεταλλεία χρυσού που υπήρχαν εκεί. Η παρουσία Φοινίκων στη Θάσο έχει βεβαιωθεί και αρχαιολογικά, με την ανεύρεση ορισμένων μικροαντικειμένων. Από τον Ηρόδοτο αντλούμε και την πληροφορία ότι ο ναός του Ηρακλή στο νησί ήταν φοινικικό κτίσμα και ακόμη ότι στην ίδια τη Φοινίκη υπήρχε ναός αφιερωμένος στον Θάσιο Ηρακλή. Οι Φοίνικες,

ως γνωστόν, λάτρευαν ιδιαίτερα τον Ηρακλή (στη γλώσσα τους Βάαλ-Μελκάρθ). Υπάρχουν όμως και κάποιες άλλες αρχαίες γραπτές μαρτυρίες από τις οποίες προκύπτει παρουσία Φοινίκων στο Βόρειο Αιγαίο.

Το 2001, κατά τις ανασκαφικές εργασίες, από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο στο Καραμπουρνάκι Θεσσαλονίκης, στη θέση όπου βρισκόταν το λιμάνι της αρχαίας Θέρμης της σημαντικότερης από τις πόλεις της περιοχής πριν κτιστεί η Θεσσαλονίκη, που έδωσε και το όνομά της στον Θερμαϊκό Κόλπο, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσίασε η ανεύρεση φοινικικών αγγείων ανάμεσα στις μεγάλες ποσότητες της κεραμικής του 7ου-6ου αι. π.Χ. που ήλθαν στο φως.

Πηγή: tovima.gr (1, 2)